Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
18 päivänä syyskuuta 2019[1]

Asia C-678/18

Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden

(Ennakkoratkaisupyyntö – Hoge Raad der Nederlanden (ylin tuomioistuin, Alankomaat))

Ennakkoratkaisupyyntö – Tutkittavaksi ottaminen – SEUT 267 artikla – Riita-asian käsite – ”Lain intressin” vuoksi tehty kassaatiovalitus – Valituksenalaisessa päätöksessä ratkaistun tilanteen muuttumattomuus – Mallit – Väliaikaiset toimet ja turvaamistoimet – Kansallisten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinten toimivalta ratkaisun antamiseen turvaamistoimimenettelyssä – Yhteisömalleja käsittelevien tuomioistuinten yksinomainen toimivalta

1. Asetuksessa (EY) N:o 6/2002[2] säädetään, että jäsenvaltioiden on nimettävä alueellaan yksi tai useampia ”yhteisömalleja käsitteleviä tuomioistuimia”, joilla on yksinomainen toimivalta ratkaista tiettyjä yhteisömallien loukkausta ja mitättömyyttä koskevia kanteita (81 artikla).

2. Alankomaissa, kun tätä määräystä pantiin täytäntöön, kyseinen yksinomainen toimivalta annettiin rechtbank Den Haagille (Haagin alioikeus, Alankomaat), ja samalla yhdelle sen tuomareista annettiin toimivalta määrätä väliaikaisista toimista ja turvaamistoimista.

3. Hoge Raad der Nederlanden (ylin tuomioistuin, Alankomaat) on kuitenkin epävarma siitä, onko tämä viimeksi mainittu säännös (eli se että Haagissa sijaitsevan yhteisömalleja käsittelevän erityistuomioistuimen tuomari on ainoa, joka on toimivaltainen määräämään väliaikaisista toimista ja turvaamistoimista asetuksen N:o 6/2002 81 artiklassa tarkoitetutuissa riita-asioissa) yhdenmukainen tämän asetuksen muiden säännösten kanssa.

4. Tämä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epäilys on herännyt sellaisen Alankomaissa ilmenneen kiistan yhteydessä, jossa useat eri ensimmäisen ja toisen oikeusasteen tuomioistuimet, jotka eivät ole yhteisömalleja käsitteleviä tuomioistuimia, ovat ilmoittaneet olevansa toimivaltaisia käsittelemään väliaikaisia toimia ja turvaamistoimia koskevia vaatimuksia yhteisömallien loukkaus- ja mitättömyyskanteita koskevissa menettelyissä.

I I. Asiaa koskeva lainsäädäntö

A A. Euroopan unionin oikeus: asetus N:o 6/2002

5. Asetuksen IX osaston otsikko on ”Yhteisömalleja koskevia oikeudenkäyntejä koskeva toimivalta ja menettely”.

1 Alkuperäinen kieli: espanja.

2 Yhteisömallista 12.12.2001 annettu neuvoston asetus (EYVL 2002, L 3, s. 1).

6. Tämän osaston 2 jakson, johon kuuluu 80–92 artikla, otsikkona on ”Yhteisömallien loukkaamista ja mitättömyyttä koskevat riidat”.

7. Asetuksen 80 artiklassa (”Yhteisömalleja käsittelevät tuomioistuimet”) säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltiot nimeävät alueellaan mahdollisimman rajoitetun määrän kansallisia ensimmäisen ja toisen asteen tuomioistuimia (yhteisömalleja käsittelevät tuomioistuimet), joiden tehtävänä on hoitaa niille tällä asetuksella osoitetut tehtävät.

– –”

8. Asetuksen 81 artiklassa (”Loukkausta ja mitättömyyttä koskeva toimivalta”) säädetään seuraavaa:

”Yhteisömalleja käsittelevillä tuomioistuimilla on yksinomainen toimivalta käsitellä seuraavat kanteet:

a) yhteisömallien loukkauskanteet ja – jos kansallinen laki ne sallii – tällaista uhkaa koskevat kanteet;

b) kanteet, joilla halutaan vahvistettavaksi, ettei yhteisömallin loukkausta ole tapahtunut, jos kansallinen laki ne sallii;

c) rekisteröimättömän yhteisömallin mitättömyyttä koskevat kanteet;

d) yhteisömallin mitättömyyttä koskevat vastakanteet, jotka on nostettu a alakohdassa tarkoitettujen kanteiden yhteydessä.”

9. Asetuksen 90 artiklassa (”Väliaikaiset ja turvaamistoimet”) säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltion laissa säädettyjen kansallista mallia koskevien väliaikaisten ja turvaamistoimien toteuttamista voidaan pyytää yhteisömallin osalta kyseisen jäsenvaltion oikeusviranomaisilta, mukaan lukien yhteisömalleja käsittelevät tuomioistuimet, vaikka toisen jäsenvaltion yhteisömalleja käsittelevä tuomioistuin on tämän asetuksen mukaisesti asian osalta toimivaltainen.

2. Menettelyissä, jotka liittyvät väliaikaisiin ja turvaamistoimiin, voidaan ottaa käsiteltäväksi vastaajan väite yhteisömallin mitättömyydestä, mutta ei kuitenkaan sitä koskevaa vastakannetta. Edellä 85 artiklan 2 kohtaa sovelletaan soveltuvin osin.

3. Yhteisömalleja käsittelevällä tuomioistuimella, jonka toimivalta perustuu 82 artiklan 1, 2, 3 tai 4 kohtaan, on toimivalta määrätä väliaikaisia ja turvaamistoimia, joita, jollei täytäntöönpanoa koskevan yleissopimuksen III osaston mukaisista tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyistä muuta johdu, sovelletaan kaikissa jäsenvaltioissa. Tämä toimivalta ei kuulu millekään muulle tuomioistuimelle.”

10. IX osaston 3 jakson (93–94 artikla) otsikkona on ”Muut yhteisömalleja koskevat riita-asiat”.

11. Saman asetuksen 93 artiklassa (”Muiden kansallisten tuomioistuimien kuin yhteisömalleja käsittelevien tuomioistuimien toimivaltaa koskevat täydentävät säännökset”) säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioissa, jonka tuomioistuimilla on toimivalta 79 artiklan 1 tai 4 kohdan mukaisesti, muut kuin 81 artiklassa tarkoitetut yhteisömalleja koskevat kanteet käsitellään tuomioistuimissa, jotka olisivat alueellisesti ja asiallisesti toimivaltaisia, jos kyseessä olisivat kyseisessä valtiossa rekisteröityjä kansallisia malleja koskevat kanteet.

– –”

B B. Kansallinen lainsäädäntö

1. Oikeuslaitoksesta annettu laki (Wet op de rechterlijke organisatie)

12. Lain 78 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Hoge Raad käsittelee yli- ja alioikeuksien toimista, tuomioista, päätöksistä ja määräyksistä tehdyt kassaatiovalitukset, jotka on pannut vireille joko asianosainen tai Hoge Raadin yhteydessä toimiva Procureur-Generaal ’lain intressin’ vuoksi.

– –

7. ’Lain intressin’ vuoksi tehtävää kassaatiovalitusta ei voida panna vireille, jos asianosaiset voivat hakea ratkaisuun muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin, eikä tällaisesta kassaatiovalituksesta aiheudu haittaa asianosaisten saavuttamille oikeuksille.”

13. Saman lain 111 §:n 2 momentin c alakohdassa annetaan Procureur-Generaalille toimivalta panna vireille oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi tehty kassaatiovalitus.

2. Yhteisömallista annetun Euroopan unionin neuvoston asetuksen täytäntöönpanosta ja yhteisömalleja käsittelevien tuomioistuimien nimeämisestä 4.11.2004 annettu laki (yhteisömallista annetun asetuksen (EY) täytäntöönpanosta annettu laki)[3]

14. Lain 3 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Rechtbank Den Haagilla on kaikkien asetuksen 81 artiklassa tarkoitettujen vaatimusten osalta ensimmäisessä oikeusasteessa ja kyseisen rechtbankin voorzieningenrechterillä [(väliaikaisista toimenpiteistä määräävä tuomari)] turvaamismenettelyissä yksinomainen toimivalta. ”

II II. Tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymys

15. Spin Master on kanadalainen leluja valmistava yritys. Se myy käyttämällä tavaramerkkiä Bunchems värikkäitä palloja, jotka tarrautuvat toisiinsa ja joilla voidaan siten rakentaa erilaisia muotoja ja hahmoja. Se rekisteröi 16.1.2015 nämä pallot nimiinsä yhteisömallina, jonka numero on 002614669 0002.

16. High5 myy käyttämällä nimeä Linkeez värikkäitä palloja, jotka tarrautuvat toisiinsa ja joilla voidaan siten rakentaa erilaisia muotoja ja hahmoja.

17. Spin Master saattoi rechtbank Amsterdamin (Amsterdamin alioikeus) voorzieningenrechterin käsiteltäväksi menettelyn väliaikaisten ja turvaamistoimien määräämiseksi rekisteröidyn yhteisömerkin loukkauksen vuoksi. Konkreettisesti se vaati High5:n tuotteiden myynnin kieltämistä Alankomaiden alueella.

18. Tässä menettelyssä High5 väitti in limine litis, että yksinomainen toimivalta riita-asian tutkimiseen on ainoastaan rechtbank Den Haagilla, minkä johdosta rechtbank Amsterdamilta puuttui toimivalta.

3 Alankomaiden laki Wet van 4 november 2004 tot uitvoering van de verordening van de Raad van de Europese Unie betreffende Gemeenschapsmodellen houdende aanwijzing van de rechtbank voor het Gemeenschapsmodel (Uitvoeringswet EG-verordening betreffende Gemeenschapsmodellen) (Stb. 2004/573). Jäljempänä 4.11.2004 annettu laki.

19. Rechtbank Amsterdamin voorzieningenrechter hylkäsi 12.1.2017 toimivallan puuttumista koskevan väitteen asetuksen N:o 6/2002 90 artiklan 1 kohdan perusteella ja määräsi useita väliaikaisia toimia ja turvaamistoimia.[4] Samassa päätöksessä se ilmoitti, että määräaika asiakysymystä koskevan kanteen nostamiselle on, kuten siviiliprosessilain (Wetboek van Burgelijke Rechtsvordering) 1019i §:ssä säädetään, kuusi kuukautta kyseisestä päivästä alkaen.

20. Procureur-Generaal, ilmoitettuaan, että Alankomaiden oikeudellisissa käytännöissä on eroja siinä, miten suhtaudutaan siihen, ovatko muiden kuin rechtbank Den Haagin rechtbankien (eli alioikeuksien) voorzieningenrechterit toimivaltaisia määräämään väliaikaisista toimista ja turvaamistoimista tällaisissa riita-asioissa, teki Amsterdamin voorzieningenrechterin päätöksestä ”lain intressin” vuoksi kassaatiovalituksen.

21. Kassaatiovalituksen perusteluissa se esitti seuraavaa:

– Alankomaiden lainsäädännön mukaan ainoa tuomari, joka on toimivaltainen määräämään väliaikaisista toimista ja turvaamistoimista yhteisömallin loukkausta koskevissa menettelyissä, on rechtbank Den Haagin voorzieningenrechter.

– Asetuksen N:o 6/2002 90 artiklan 2 kohta ei ole sovellettavissa saman asetuksen 81 artiklassa tarkoitettuihin riita-asioihin, mikä voidaan päätellä sekä kyseisen asetuksen valmisteluasiakirjoista että sen rakenteesta.

22. Tässä tilanteessa Hoge Raad der Nederlanden päätti esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko yhteisömallista annetun asetuksen 90 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se sisältää pakottavan toimivallan määräytymisen niin, että kaikilla siinä mainituilla jäsenvaltion tuomioistuimilla on toimivalta määrätä väliaikaisia toimia ja turvaamistoimia, vai onko niin, että jäsenvaltioilla on sen nojalla – täysi tai osittainen – vapaus myöntää toimivalta tällaisten toimien määräämiseen yksinomaan sellaisille tuomioistuimille, jotka on nimetty yhteisömallista annetun asetuksen 80 artiklan 1 kohdan mukaisesti yhteisömalleja käsitteleviksi (ensimmäisen ja toisen asteen) tuomioistuimiksi?”

III III. Menettely unionin tuomioistuimessa

23. Ennakkoratkaisupyyntö jätettiin unionin tuomioistuimeen 5.11.2018.

24. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet Procureur-Generaal, Alankomaiden hallitus ja komissio. Suullista käsittelyä ei pidetty tarpeellisena.

IV IV. Asian arviointi

25. Ennakkoratkaisukysymyksellä pyritään selvittämään ainoastaan sitä, ulottuuko yhteisömalleja käsittelevien (erityis)tuomioistuinten yksinomainen toimivalta tutkia tietyt asetuksen N:o 6/2002 80 ja 81 artiklassa tarkoitetut loukkaus- ja mitättömyyskanteet saman asetuksen 90 artiklassa tarkoitettuihin väliaikaisiin toimiin ja turvaamistoimiin.

4 Muiden muassa se kielsi High5:ltä uhkasakon uhalla pallojen ja niiden lisätarvikkeiden myynnin ja määräsi, että sen on pyydettävä ammattiostajilta niiden palauttamista ja korvattava näille niiden hinta sekä kuljetuskustannukset. Lisäksi High5:n oli lähetettävä Spin Masterille sen toimittajista ja ostajista luettelo, jossa eritellään toimitetut tuotteet.

26. Epävarmuutta ilmenee siksi, että kyseisestä 90 artiklasta voisi päätellä tämän yksinomaisen toimivallan vastaisesti, että väliaikaisten toimien ja turvaamistoimien määräämistä voisi yhteisömallien osalta pyytää myös jäsenvaltioiden muilta tuomioistuimilta (eli myös muilta kuin erityistuomioistuimilta).

27. Ennen tämän kysymyksen tutkimista on selvitettävä, täyttyvätkö nyt käsiteltävässä asiassa SEUT 267 artiklassa asetetut vaatimukset, kuten kansallinen tuomioistun antaa ennakkoratkaisupyynnössään ymmärtää.

A A. Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

28. Tulkintaa koskeva ennakkoratkaisukysymys on tehty sellaisen ”lain intressin” vuoksi tehdyn kassaatiovalituksen yhteydessä, jonka Procureur-Generaal voi tehdä ensimmäisen ja toisen oikeusasteen tuomioistuinten ratkaisuista, joista ei voida tehdä tavanomaista valitusta.

29. Tämä kassaatiovalitusmuoto palvelee oikeuden yhtenäistä soveltamista. Se on aiheellinen silloin, kun riita-asian kohteena oleva kysymys ilmenee monissa asioissa ja Hoge Raadin ratkaisun puuttuessa oikeuskäytäntö tarjoaa eri ratkaisuja.

30. On kyse prosessuaalisesta mekanismista, jolla tehostetaan äärimmilleen kassaatiovalituksen perinteinen yhtenäisen tulkinnan varmistamisen tehtävä (eli lain suoja, objektiivisessa merkityksessä, enemmänkin kuin osapuolten subjektiivisten etujen suoja). Tähän tehtävään lisätään, ”lain intressissä”, tavoite oikeuskäytännön asettamisesta tulevaisuutta varten, vaikka sillä ei ole konkreettisia vaikutuksia menettelyn lähtökohtana olevaan riita-asiaan, jonka lopputulos säilyy muuttumattomana. Jos valitus hyväksytään, se johtaa valituksenalaisen tuomion kumoamiseen, mutta tämä ei vaikuta kielteisesti asianosaisten oikeudelliseen tilanteeseen, joka on jo vahvistettu lopullisesti alemmassa oikeusasteessa.

31. On selvää, että Hoge Raad on SEUT 267 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin, jonka päätöksiin ei saa hakea muutosta. Se siis on velvollinen siinä tapauksessa, että unionin oikeussäännön tulkinnasta on epävarmuutta, esittämään unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen.

32. Voitaisiin katsoa, että vaikka hyväksyttäisiin yleisesti, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin käyttää tuomiovaltaa, siksi, että lain intressin vuoksi tehdyssä kassaatiovalituksessa ei ole tosiasiallista asianosasten välistä riitaa, ennakkoratkaisupyyntöä ei pitäisi ottaa tutkittavaksi.

33. En kuitenkaan usko, että tämä vastalause menestyisi. Unionin tuomioistuin on hylännyt jo kauan sitten vaatimuksen siitä, että ennakkoratkaisupyynnön olisi oltava lähtöisin kontradiktorisesta menettelystä.[5] Kuten julkisasiamies Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer on todennut, ennakkoratkaisukysymys voidaan ottaa tutkittavaksi ”kontradiktorisuuden puuttuessakin. Ratkaisevaa on – –, että [unionin] tuomioistuimelta apua pyytävä toimielin käyttää tuomiovaltaa ja katsoo, että [unionin] oikeuden tulkitseminen on tarpeen, jotta se voisi antaa ratkaisunsa, eikä sillä ole merkitystä, ettei menettely, jonka kuluessa ennakkoratkaisupyyntö esitetään ole kontradiktorinen”.[6]

34. Jos, samoin kuin tässä asiassa, asiaosaisten välillä on ollut aikaisempi riita ja ensimmäisen asteen ratkaisu on saapunut muutoksenhaun tai kassaatiovalituksen kautta ylempään tuomioistuimeen, ”valituksen käsittelevää tuomioistuinta on lähtökohtaisesti pidettävä [SEUT 267] artiklassa tarkoitettuna tuomioistuimena, joka voi esittää ennakkoratkaisukysymyksen unionin tuomioistuimelle”.[7]

5 Tuomio 14.12.1971, Politi (43/71, EU:C:1971:122); tuomio 21.2.1974, Birra Dreher (162/73, EU:C:1974:17); tuomio 18.6.1998, Corsica Ferries (C-266/96, EU:C:1998:306) ja tuomio 25.6.2009, Roda Golf & Beach Resort (C-14/08, EU:C:2009:395, 33 kohta).

6 ,Julkisasiamies Ruiz-Jarabo Colomerin ratkaisuehdotus De Coster (C-17/00, EU:C:2001:366, 30 kohta).

7 Tuomio 16.12.2008, Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723, 57–59 kohta).

35. Tälle ei ole esteenä se, että riita-asian asianosaisten yksilöllinen tilanne säilyy muuttumattomana riippumatta siitä, millainen lain intressin vuoksi annettava tuomio on. Tilanne on päinvastainen, sillä tämän kaltaisten tuomioiden erga omnes -vaikutus antaa niille ominaispiirteen, joka nimenomaan konkreettisen tapauksen rajojen ylittymisen vuoksi tekee hyvin perustelluksi sen, että Hoge Raad saattaa asian unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, jotta vastauksella, jonka tämä antaa unionin oikeutta tulkitessaan, on laajempi ulottuvuus, ja näin varmistuu asetuksen N:o 6/2002 yhdenmukainen soveltaminen Alankomaiden kaikissa tuomioistuimissa.

36. Katson siis, ettei ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamiselle ole estettä.

B B. Asiakysymys

37. Asetuksessa N:o 6/2002 on valittu oikeudellisen erikoistumisen malli: jokaisessa jäsenvaltiossa nimetään mahdollisimman rajoitettu määrä kansallisia tuomioistuimia (joita kutsutaan yhteisömalleja käsitteleviksi tuomioistuimiksi) tekemään päätöksiä yhteisömallien loukkaamisesta ja mitättömyydestä.

38. Tämä sääntö, josta on säädetty kyseisen asetuksen 80 ja 81 artiklassa, merkitsee, mistä ei ole erimielisyyttä, että kyseisten riita-asioiden asiakysymyksen ratkaiseminen kuuluu yksinomaan mainituille yhteisömalleja käsitteleville tuomioistuimille, koska nämä ovat erikoistuneet tähän alaan.

39. Asetuksen 90 artiklan 1 kohta kuitenkin näyttää noudattavan toisenlaista logiikkaa, jossa tehokkuusperiaate on ensisijainen suhteessa oikeudenkäytön erikoistumiseen siltä osin kuin on kyse väliaikaisista toimista ja turvaamistoimista.[8] Näitä toimia ”voidaan pyytää yhteisömallin osalta kyseisen jäsenvaltion oikeusviranomaisilta, mukaan lukien yhteisömalleja käsittelevät tuomioistuimet”.

40. Ensi silmäyksellä näyttää siltä, ettei 81 artiklassa tarkoitettu yksinomainen toimivalta koske 90 artiklaa, mikä antaa erikoistuomioistuinten lisäksi myös muille kansallisille tuomioistuimille mahdollisuuden toimia, vaikkakin vain väliaikaisista toimista ja turvaamistoimista määräämällä. Näiden osalta tehokkuusperiaatteeseen olennaisina sisältyvät ripeyden vaatimukset sekä eri toimivaltaisten tuomioistuinten alueellinen läheisyys voisivat oikeuttaa hajautetun ratkaisun yhteen ainoaan lainkäyttöelimeen keskitetyn ratkaisun sijaan.[9]

41. Asetuksen N:o 6/2002 90 artiklan 1 kohdan sananmukainen sisältö puoltaa tätä tulkintaa: tällaiset toimet ovat jäsenvaltion minkä tahansa tuomioistuimen (tällä on ymmärrettävä tarkoitettavan tässä jäsenvaltiossa malleja koskevissa riidoissa ratkaisuja antavia tuomioistuimia) käytettävissä. Ilmaisu ”mukaan lukien yhteisömalleja käsittelevät tuomioistuimet” vahvistaa, ettei tuomioistuimen ole ehdottomasti oltava erikoistuomioistuin: näillä viimeksi mainituilla on väliaikaisten toimien ja turvaamistoimien osalla yhtäläiset toimivaltuudet muiden tuomioistuinten kanssa.[10]

42. Procureur-Generaal[11] ja Alankomaiden hallitus kuitenkin väittävät, ettei asetuksen N:o 6/2002 90 artikla muuta 81 artiklan ulottuvuutta eikä muodosta poikkeusta siihen, mistä siinä on säädetty. Ne katsovat, että 81 artiklan nojalla yhteisömalleja käsittelevien erityistuomioistuinten toimivalta koskee loukkaus- ja mitättömyysmenettelyjen kaikkia vaiheita, turvaamistoimimenettelyt mukaan lukien. Asetuksen 90 artiklaa sovelletaan toisenlaisiin eli muihin kuin 81 artiklassa lueteltuihin kanteisiin.

8 Näiden toimenpiteiden tyyppejä ei ole yhdenmukaistettu asetuksessa N:o 6/2002: jäsenvaltiot soveltavat niitä, joista on säädetty niiden omassa lainsäädännössä.

9 Kuten on jo todettu, asetuksessa N:o 6/2002 hyväksytään, että jokaisessa jäsenvaltiossa ei ole ainoastaan yhtä, vaan useita (mahdollisimman rajoitettu määrä) yhteisömalliin erikoistuneita tuomioistuimia. Alankomaissa päädyttiin yhteen tuomioistuimeen.

10 Oma kysymyksensä on näiden toimenpiteiden tehokkuus aina sen mukaan, mikä tuomioistuin niistä määrää. Käsittelen näiden erovaisuutta jäljempänä.

11 Hän toistaa Hoge Raadille jätetyssä lain intressin vuoksi tekemässään kassaatiovalituksessa esittämänsä huomautukset.

43. Komissio kannattaa päinvastaista ratkaisua. Asetuksen N:o 6/2002 90 artiklan 1 kohdan perusteella voidaan katsoa, että toimivalta määrätä yhteisömalleja koskevista turvaamistoimista kuuluu jäsenvaltioiden tuomioistuimille ”mukaan lukien yhteisömalleja käsittelevät tuomioistuimet”. Toisin sanoen siinä annetaan vaihtoehdot saattaa asia käsiteltäväksi joko yhteisömalleja käsitteleviin (erityis)tuomioistuimiin tai muihin tuomioistuimiin, jotka eivät ole erityistuomioistuimia (mutta joilla on yleinen toimivalta malleja koskevissa riita-asioissa). Tämä näkemys sopii mielestäni parhaiten säännöksen tulkintaan.

44. Kantansa tueksi Procureur-Generaal mainitsee pöytäkirjan yhteisöpatenttien loukkausta ja pätevyyttä koskevien riitojen ratkaisemisesta.[12] Procureur-Generaalin näkemyksen mukaan asetuksen N:o 6/2002 90 artikla noudattaa kyseisessä pöytäkirjassa, jonka tarkoituksena on tehdä mahdolliseksi sekä kansallisiin patentteihin että yhteisöpatentteihin liittyvien turvaamistoimien määrääminen, olevan 36 artiklan kaavaa. Tällä 36 artiklalla ei pyritty luomaan poikkeusta pöytäkirjan sisäiseen toimivaltaan vaan sen kansainväliseen toimivaltaan liittyviin sääntöihin.[13]

45. En usko, että tästä viittauksesta yhteisöpatenttien riita-asioiden järjestelmään (joka ei tuolloin sisältynyt pysyvään mekanismiin) on missään merkityksessä hyötyä yhteisömallista annetun asetuksen N:o 6/2002 90 artiklan tulkinnassa. On totta, että Alankomaiden lainsäätäjä ilmaisi pyrkimyksensä keskittää kaiken yhteisöpatenttien suojaan liittyvän toimivallan yhdelle ainoalle lainkäyttöelimelle ilmoittaessaan, että se noudattaa pöytäkirjassa määrättyä, mutta tämä päätös ei poista epävarmuutta asetuksen N:o 6/2002 90 artiklan suhteesta sen 81 artiklaan.

46. Merkityksellisempi on asetuksen N:o 6/2002 rakennetta koskeva perustelu, johon Procureur-Generaal ja Alankomaiden hallitus vetoavat. Tästä lähtökohdasta katsottaessa 90 artikla on väliaikaisia toimia ja turvaamistoimia koskeva *yleissääntö*, jota on täydennettävä sen riita-asian tyypin mukaisesti, jonka yhteydessä toimia vaaditaan:

– Kun on kyse kanteista, joiden kohteena on ”yhteisömallien loukkaamista ja mitättömyyttä koskevat riidat” (81 artikla), asiaa koskevia väliaikaisia toimia ja turvaamistoimia voivat määrätä ainoastaan erityistuomioistuimet, koska niillä on yksinomainen toimivalta näissä menettelyissä.

– Kun on kyse muista kuin 81 artiklassa tarkoitetuista kanteista, 90 artiklan 1 kohdan säännökset saavat täyden merkityksensä, kun niissä todetaan, että mikä tahansa jäsenvaltion tuomioistuin, erityistuomioistuimet mukaan lukien, voi määrätä väliaikaisista toimista ja turvaamistoimista. Tällä tavoin tekstin ”ongelmallisuus tai arvoituksellisuus”[14] on paremmin selitettävissä.

47. En kuitenkaan ole tästä näkemyksestä yhtä mieltä. Päinvastaista on pääteltävissä asetuksen N:o 6/2002 IX osaston, jonka aiheena on ”Yhteisömalleja koskevia oikeudenkäyntejä koskeva toimivalta ja menettely”, rakenteesta, sillä osasto koostuu kolmesta jaksosta:

– 1 jaksossa säädetään siitä, mitä voitaisiin luonnehtia riita-asian ratkaisemiseen toimivaltaisen valtion tuomioistuimen määrittelemisen taustaksi. Siinä viitataan tuomioistuinten toimivaltaa ja täytäntöönpanoa koskevan Brysselin yleissopimuksen[15] sääntöihin, joita sovelletaan, ellei asetuksessa N:o 6/2002 toisin säädetä.

12 EYVL 1989, L 401, s. 34.

13 Pöytäkirjan 14 artiklassa käsitellään kansainvälistä toimivaltaa ja sen 15 artiklassa valtionsisäistä toimivaltaa.

14 Procureur-Generaalin huomautukset, 3.23 kohta.

15 EYVL 1998, C 27, s. 1, ajan tasalle saatettu toisinto EUVL 2009, L 147, s. 5. On kuitenkin katsottava, että yleissopimuksen maininnalla viitataan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 1215/2012 (EUVL 2012, L 351, s. 1) (jäljempänä Bryssel I a -asetus).

– 2 jaksoon sisältyvät Bryssel I a -asetuksen soveltamiseen tehdyt poikkeukset. Siinä säädetään kansainvälisestä toimivallasta (82 artikla) ja siitä, mitkä tuomioistuimet ovat toimivaltaisia ratkaisemaan yhteisömalleja koskevia riita-asioita, sekä kanteista, joita ne käsittelevät (80 ja 81 artikla).[16] Asetuksen 90 artikla (”Väliaikaiset ja turvaamistoimet ”) kuuluu tähän jaksoon.

– 3 jaksossa, jonka otsikko on ”Muut yhteisömalleja koskevat riita-asiat”, viitataan 79 artiklan 1 ja 4 artiklaan toimivaltaisen kansallisten tuomioistuimen määrittämiseksi,[17] ja siinä säädetään muita kuin 81 artiklassa tarkoitettuja eri kanteita koskevasta sisäisestä toimivallasta. Konkreettisesti toimivalta annetaan tuomioistumille, jotka olisivat alueellisesti ja asiallisesti toimivaltaisia, jos kyseessä olisivat kyseisessä valtiossa rekisteröityjä kansallisia malleja koskevat kanteet (93 artikla).

48. Asetuksen 6/2002 IX osaston systemaattinen tulkinta tukee sitä näkemystä, että lainsäätäjä on halunnut kohdella eri tavoin yhtäältä yhteisömallien loukkausta ja mitättömyyttä koskevia kanteita ja toisaalta muita kanteita. Ensiksi mainittuja säädellään 2 jaksossa, johon 90 artikla sisältyy. On siis vaikeaa hyväksyä sitä, että tällä viimeksi mainitulla artiklalla olisi eri kohde kuin säännöskokonaisuudella (2 jakso), johon se kuuluu. Toisin sanoen 90 artiklalla säädetään myös niistä väliaikaisista toimista ja turvaamistoimista, joita on pyydetty yhteisömallien loukkausta ja mitättömyyttä koskevien menettelyjen aikana.

49. Alankomaiden hallitus tuo lisäargumenttina esiin sen, että asetuksen N:o 6/2002 90 artiklan sijoittuminen 2 jaksoon näyttää etäännyttävän sen 80 ja 81 artiklasta. Se, että näiden välillä on 82–89 artikla, joissa käsitellään toisenlaisia kysymyksiä, tietyllä tapaa katkaisee niiden välisen yhteyden.

50. Tätä väitettä ei mielestäni voida hyväksyä. Asetuksen N:o 6/2002 82–89 artiklan tekstissä on runsaasti viittauksia 81 artiklassa tarkoitettuihin kanteisiin, mikä osoittaa sen, että ne noudattavat samaa logiikkaa, minkä johdosta voidaan pitää perusteltuna niiden kaikkien sisällyttämistä IX osaston 2 jaksoon. Sama logiikka selittää sen, miksi 90 artikla on tässä samassa jaksossa, mikä vahvistaa ajatusta siitä, että turvaamistoimet, joihin siinä viitataan, kuuluvat 81 artiklassa tarkoitettuihin eivätkä 3 jaksoon sisältyvässä 93 artiklassa tarkoitettuihin menettelyihin.

51. Sananmukaisen ja systemaattisen tulkinnan kriteerit siis tukevat eri ratkaisua kuin mitä Procureur-Generaal ja Alankomaiden hallitus kannattavat. Tähän samaan ratkaisuun tähtää jokaisessa jäsenvaltiossa toimivaltaisten erityistuomioistuinten ja muiden tuomioistuinten kahtalaisen järjestelmän logiikka, jos tätä tarkastellaan yhdessä yhtäältä väliaikaisten toimien ja turvaamistoimien ja toisaalta riita-asian asiakysymyksen ratkaisevan tuomioistuinratkaisun eri tehtävien kanssa.

52. Yhteisömalleja käsittelevien tuomioistuinten erikoistuminen epäilemättä osaltaan edistää oikeuskäytännön yhtenäisyyttä ja loukkaus- ja mitättömyyskanteita *asiakysymyksen osalta* sääntelevien säännösten yhdenmukaisen soveltamisen saavuttamista. Tämä näkemys asiakysymyksen oikeudellisen ratkaisemisen roolista on selvästi läsnä asetuksen N:o 6/2002 järjestelmässä: esimerkiksi, kun sen 80 artiklassa keskitetään rajoitetulle määrälle tuomioistuimia toimivalta, joka liittyy 81 artiklassa tarkoitettuihin kanteisiin, tarkoituksena on ”edistää yhteisömallien pätevyyttä koskevien vaatimusten yhdenmukaista tulkintaa” (johdanto-osan 28 perustelukappale).

53. Tätä tavoitetta ei kuitenkaan tarvitse soveltaa väliaikaisiin toimiin ja turvaamistoimiin, joiden määrääminen on määritelmänsä mukaisesti luonteeltaan ajallisesti rajattua eikä vaikuta (ei saisi vaikuttaa) riita-asian lopulliseen ratkaisuun.

16 Lisäksi siinä säädetään tietyistä ulottuvuutta ja loukkauksesta ja mitättömyydestä nostettujen kanteiden vaikutuksia koskevista erityispiirteistä ja siihen sisältyy esimerkiksi säännöksiä sovellettavasta lainsäädännöstä, asioiden yhtymisestä ja toimivallasta toisessa oikeusasteessa (82–89, 91 ja 92 artikla).

17 Jos 79 artiklan 1 ja 4 kohdan perusteella millään tuomioistuimella ei ole toimivaltaa, siinä annetaan toimivalta sen jäsenvaltion tuomioistuimille, jossa sisämarkkinoilla toimiva yhdenmukaistamisvirasto (tavaramerkit ja mallit) sijaitsee.

54. Kiistämättä sitä, että turvaamistoimipäätöksellä voi tietyissä asioissa olla suurta käytännön merkitystä, se on toissijainen suhteessa pääasian jatkumiseen [18] eikä se saa tunkeutua tämän viimeksi mainitun alueelle. Asetuksessa N:o 6/2002 asiakysymykseen vaikuttavien monimutkaisten kysymysten (kuten esimerkiksi yhteisömallin loukkaus tai mitättömyys) käsittely uskotaan nimenomaisesti erityistuomioistuimille.

55. Tämä käy esimerkiksi vastakanteiden osalla ilmi siitä, että 85 artiklan 1 kohdan mukaan vastaajan on ilmoitettava, haluaako se kiistää sen yhteisömallin pätevyyden, jonka haltija kantaja on, kun tämä viimeksi mainittu on nostanut asetuksen N:o 6/2002 81 artiklassa tarkoitetun kanteen. Sitä vastoin väliaikaisten toimien ja turvaamistoimien menettelyn vaiheessa vastaajalta riittää pelkän mitättömyyttä koskevan *väitteen* esittäminen (asetuksen N:o 6/2002 90 artiklan 2 kohta). [19]

56. Tästä kahtalaisesta käsittelystä ilmenee, että unionin lainsäätäjän näkemyksen mukaan turvaamistoimipäätös on, nimenomaan sen väliaikaisen, asiakysymyksestä annettavan ratkaisun odottamisen ajan, luonteen vuoksi tehokkuudeltaan rajallinen. Ei ole kyse siitä, ettei väliaikaisista toimista ja turvaamistoimista määräävä voorzieningenrechter voisi fumus boni iurista tai muita esitettyjä perusteita arvioidessaan ottaa huomioon vastaajan (oikeudenkäyntiväitteellä) esittämiä kantajan yhteisömallin pätevyyttä koskevia väitteitä, mutta koska tämä ratkaisu ei ole lopullinen, se ei edellytä vastakannetta eikä toimia erityistuomioistuimelta, joka lopulta tekee asiasta päätöksen.

57. Lisäksi on otettava huomioon, että vaikka yhteisömalleja käsittelevien tuomioistuinten osaaminen on tällä alalla kiistatonta, sitä ei myöskään puutu muilta oikeusviranomaisilta.

58. Mallien suojajärjestelmä perustuu nimittäin siihen, että on samanaikaisesti sekä unionin tason että kansallisen tason suojajärjestelmät, mikä ilmentyy vastaavasti annettuina tuomioistuinten toimivaltuuksina.

59. Kansallisten mallien suojaaminen kuuluu kansallisille tuomioistuimille (asetuksessa N:o 6/2002 tarkoitetuille, muille kuin erityistuomioistuimille), jotka on nimetty jäsenvaltioiden sääntöjen mukaan, mikä sinänsä kiistatta lähentää niitä mallien alaan. Näissä riita-asioissa voidaan määrätä samoja turvaamistoimia kuin mahdollisesti yhteisömalleihin liittyvissä riita-asioissa. [20]

60. Lisäksi nämä kansalliset tuomioistuimet (muut kuin erityistuomioistuimet) ovat asetuksen N:o 6/2002 93 artiklan mukaan toimivaltaisia antamaan ratkaisuja myös tietyissä yhteisömalleja koskevissa riita-asioissa. Ne voivat myös määrätä väliaikaisista toimista ja turvaamistoimista näissä riita-asioissa.

61. Näin ollen tuomioistuimet, joilla ei asetuksen N:o 6/2002 81 artiklan perusteella ole toimivaltaa, liikkuvat tutulla alueella, vaikka niillä ei olekaan toimivaltaa tehdä ratkaisua yhteisömallin loukkausta tai mitättömyyttä koskevan riita-asian asiakysymyksestä.

62. Yhteisömalleja käsittelevien tuomioistuinten (laajempaa) erikoistumista koskeva perustelu ei mielestäni siis oikeuta muiden kansallisten tuomioistuinten toimivallan rajoittamista väliaikaisten toimien ja turvaamistoimien osalta.

18 Tämän vuoksi Amsterdamin voorzieningenrechter asetti 12.1.2017 tekemässään päätöksessä määräajan asiakysymystä koskevan kanteen nostamiselle.

19 Tämän kohdan espanjankielisessä versiossa käytetään epäasianmukaisesti ilmausta ”demanda de nulidad”, mitättömyyskanne, vaikka kyseessä on tosiasiallisesti prosessuaalisessa merkityksessä varsinainen ”excepción”, väite, ei kanne. Tämän vahvistavat muut tarkastamani kieliversiot: ranskankielisessä versiossa ”exception de nullité”; englanninkielisessä ”plea”; italiankielisessä ”eccezione di nullità”; portugalinkielisessä ”excepção de nulidade” ja saksankielisessä ”Einwand der Nichtigkeit”.

20 Kuten edellä olen jo todennut (alaviite 8), asetukseen N:o 6/2002 ei sisälly erityisiä säännöksiä näiden toimien tyypeistä, vaan näistä säädetään jäsenvaltioiden kansallisia malleja koskevassa lainsäädännössä.

63. Alankomaiden hallitus tulkitsee asetuksen N:o 6/2002 90 artiklan 1 kohtaa niin, että siinä annetaan jäsenvaltioille vapaus valita, miten ne järjestävät turvaamistoimimenettelyn, sillä rajoituksella, että yhteisömalleja käsittelevän tuomioistuimen on ehdottomasti oltava toimivaltainen.

64. Tästä Alankomaiden hallitus väittää, että jäsenvaltioiden menettelyllinen autonomia väistyy vain silloin, kun on erityissääntöjä, joiden nojalla on asetettava konkreettinen tietyt toimivallat omaava oikeusviranomainen (kuten asetuksen N:o 6/2002 80 ja 81 artiklassa säädetään). Mikään ei siis estä jäsenvaltiota päättämästä, että yksinomainen toimivalta loukkauksesta ja mitättömyydestä nostettujen kanteiden osalta, turvaamisvaihe mukaan lukien, kuuluu yhteisömalleja käsitteleville erityistuomioistuimille.

65. Tämä näkemys perustuu asetuksen N:o 6/2002 90 artiklan 1 kohdan ymmärtämiseen pelkkänä valtuutussääntönä: jäsenvaltioissa ”voidaan” käyttää mahdollisuutta antaa turvaamistoimivalta joillekin lainkäyttöelimelle (edellä mainitulla rajoituksella, joka edellyttää, että yhteisömalleja käsittelevät tuomioistuimet ovat joka tapauksessa toimivaltaisia).

66. Olen kuitenkin sitä mieltä, että ilmaisun ”voidaan” käytöllä on tässä säännöksessä toinen merkitys, joka on enemmän säännön tavoitteen mukainen. Valinnanvapaus ei koske jäsenvaltioita vaan menettelyn toimijoita. Ja, nimenomaan syistä, jotka koskevat näiden toimijoiden etujen puolustamista sekä sellaisten lainkäyttöelinten läheisyyttä, joiden on annettava toimijoille vastaus kiireellisesti,[21] vaikka se olisi vain väliaikainen ja turvaava, näille sallitaan asian saattaminen joko erityistuomioistuinten tai tavanomaisten tuomioistuinten käsiteltäväksi.

67. Säännöstä on siis tarkasteltava oikeussuojaa hakevien, yhteisömalleihin olennaisena kuuluvan oikeuden haltijoiden näkökulmasta. Se, mitä loppujen lopuksi pyritään edistämään, on sellaisen *runsaamman* väliaikaisen oikeussuojakeinon mahdollistaminen, jossa etusijalla on tehokkuus,[22] samalla kun asiakysymyksen osalta ensisijaisena on erikoistuminen loukkaus- tai mitättömyyskanteiden ratkaisemiseksi.

68. Voidaan ajatella, että tässä tapauksessa yhteisömalleja käsittelevien tuomioistuinten mukaan ottaminen on tarpeetonta, mutta asia ei ole näin. Olennaisimmasta seikasta säädetään 90 artiklan 3 kohdassa seuraavasti:

– Jos asianosainen päätyy pyytämään yhteisömalleja käsittelevältä tuomioistuimelta väliaikaista toimea tai turvaamistoimea, toimet, joista tämä viimeksi mainittu määrää, ovat sovellettavissa kaikissa jäsenvaltioissa.

– Jos asianosainen päätyy osoittamaan tämän pyynnön muille kansallisille tuomioistuimille kuin erityistuomioistuimille, näiden määräämän turvaamistoimen tehokkuus rajoittuu kyseiseen jäsenvaltioon.

69. Edellä esitetty todentuu tarkasti sanoen asetuksen N:o 6/2002 90 artiklan 3 kohdan lopussa. Ei olisi tarpeen säätää, että ”tämä toimivalta [eli toimivalta väliaikaisten toimien ja turvaamistoimien tehokkuuden laajentamiseen kaikkien jäsenvaltioiden alueelle] ei kuulu millekään mu[i]lle tuomioistuim[i]lle [kuin yhteisömalleja käsitteleville tuomioistuimille]”, jos muut tuomioistuimet eivät sinällään olisi toimivaltaisia määräämään mistään turvaamistoimesta yhteisömallien loukkaus- ja mitättömyyskanteiden puitteissa.

21 Komissio tulkitsee kyseistä säännöstä täten korostaessaan, että oikeussubjektilla on oltava maantieteellisesti lähellä sijaitseva lainkäyttöelin, jolta se voi pyytää kiireellistä suojaa, mikä merkitsee, että erikoistumisesta tulee toissijaista. Komissio antaa esimerkkeinä häviämisvaarassa olevan todistusaineiston säilyttämisen tarpeen ja väärennettyjen tuotteiden leviämisen erityisestä jakelupisteestä, kuten satamasta tai tehtaasta.

22 Henkisen omaisuuden alalla väliaikaisilla turvaamistoimilla on keskeinen merkitys siinä, että toisen osapuolen puolustautumisoikeuksia kunnioitettaessa oikeudenhaltija saa oikeasuhteista suojaa ennen asiakysymyksessä annettavaa päätöstä (teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/48/EY (EUVL 2004, L 157, s. 45; oikaisu EUVL 2004, L 195, s. 16) johdanto-osan 22 perustelukappale).

70. Kansallisten tuomioistuinten toteuttamalla turvaamistoimen määräämisellä (edellä selitetyssä merkityksessä) siis päästään tällaisille menettelyille, joille on ominaista kiireellisyys, olennaisena kuuluvan oikeussuojan piiriin, ilman että – mitä korostan – tässä menettelyn vaiheessa pystytään viemään loppuun riita-asian asiakysymyksen käsittelyä, mikä kuuluu yksinomaan yhteisömalleja käsitteleville tuomioistuimille.

V V. Ratkaisuehdotus

71. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Hoge Raad der Nederlandenin esittämään kysymyksen seuraavasti:

Yhteisömallista 12.12.2001 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 6/2002 90 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kansallisten mallien alalla toimivaltaisilla kansallisilla tuomioistuimilla on valta määrätä väliaikaisista toimista ja turvaamistoimista yhteisömallien loukkausta ja mitättömyyttä koskevissa menettelyissä, joiden asiakysymyksen ratkaiseminen on annettu yksinomaisesti asetuksen 80 artiklan 1 kohdan mukaisesti nimetyille tuomioistuimille.